ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΟΑΣ ΑΤΤΑΛΟΥ
ANCIENT AGORA
MUSEUM OF THE STOA OF ATTALOS

ΑΘΗΝΑ / ATHENS

ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΟΑΣ ΑΤΤΑΛΟΥ

ANCIENT AGORA
MUSEUM OF THE STOA OF ATTALOS

ΑΘΗΝΑ / ATHENS

ΚΕΙΜΕΝΑ: Ν. ΣΑΡΑΓΑ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΝΤ. ΚΑΖΑΖΗ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΑΠ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΥΧΝΙΑ Α.Ε.

TEXT: N. SARAGA
TRANSLATION: D. KAZAZIS
GENERAL SUPERVISION: TAP, PUBLICATIONS DEPARTMENT
PRINT: LYCHNIA S.A.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ INFORMATION
Τ: 210 3210185, 210 3210180

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - HELLENIC REPUBLIC
Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων
Ministry of Culture, Education and Religious Affairs

2015 © ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
2015 © ARCHAEOLOGICAL RECEIPTS FUND
www.tap.gr

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
MONUMENTS AND MUSEUMS OF GREECE

003 AAG

ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΟΑΣ ΑΤΤΑΛΟΥ

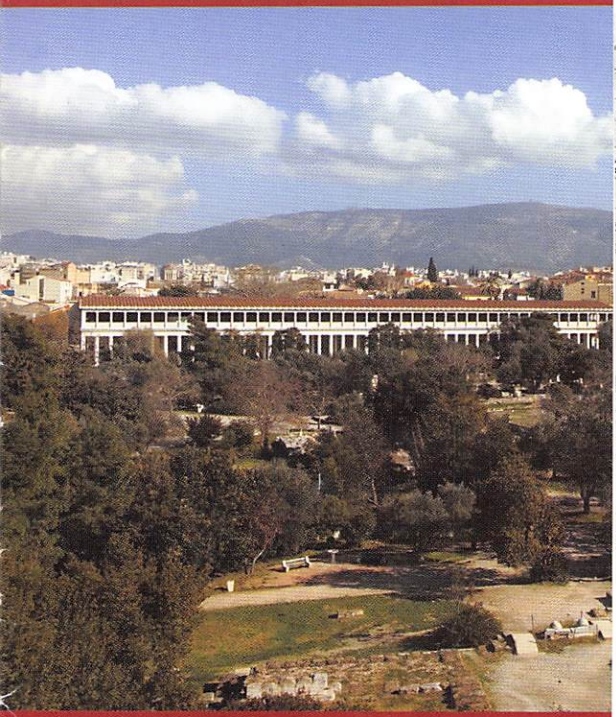

Η Αγορά ήταν μια μεγάλη πλατεία στις βορειοδυτικές υπώρειες της Ακρόπολης, στην οποία τελούνταν κοινωνικές και θρησκευτικές δραστηριότητες, εμπορικές συναλλαγές, υπαίθρια θεατρικά δρώμενα και αθλητικοί αγώνες, υπήρξε δηλαδή η καρδιά της αρχαίας πόλης. Κυρίως όμως αποτελούσε το κέντρο της αθηναϊκής δημοκρατίας καθώς ήταν ο χώρος όπου ασκούνταν οι σημαντικότερες διοικητικές και δικαστικές λειτουργίες και πολιτικές συναθροίσεις.
Ο ανοικτός χώρος, που τον διέσχιζε η οδός των Παναθηναίων, πλαισιώθηκε σταδιακά, από τον 6ο αι. π.Χ., από πολυάριθμα δημόσια κτήρια και στολίσθηκε με ναούς, βωμούς, στοές, κρήνες, ανδριάντες και αγάλματα. Την οριστική της μορφή έλαβε το 2ο αι. μ.Χ.

ANCIENT AGORA MUSEUM OF THE STOA OF ATTALOS

The Agora was a large square on the northwest slope of the Acropolis, where social and religious activities, commerce, outdoor theatrical performances and athletic contests were held. In other words, it was the heart of the ancient city. But above all it was the center of Athenian democracy, since it was there that the most important administrative and judicial functions and political assemblies took place.
From the 6th c. BC onwards, the open space, which was traversed by the Panathenaic Way, was gradually surrounded by many public buildings, and it was adorned with temples, altars, stoas, fountains, portraits, and statues. It acquired its final form in the 2nd c. AD.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Στα κυριότερα οικοδομήματα της Αγοράς συγκαταλέγονται η Βασίλειος Στοά, το Βουλευτήριο, η Θόλος, το Μητρώο, ο Βωμός των Δώδεκα Θεών, το Μνημείο των Επωνύμων Ηρώων, η Στοά του Ελευθερίου Διός, το Στρατηγείο, η Ποικίλη Στοά, η Στοά του Αττάλου, η Βιβλιοθήκη του Πανταίνου, το Ωδείο του Αγρίππα κ.ά. Στην Αγορά κατέληγαν σημαντικοί δρόμοι, όπως η Πειραϊκή οδός που συνέδεε την πόλη με τον Πειραιά, η οδός Αρείου Πάγου κ.ά.

Στα νότια και στα δυτικά η Αγορά πλαισιώνεται από τους λόφους του Αρείου Πάγου και του Αγοραίου Κολωνού αντίστοιχα. Ο Άρειος Πάγος φιλοξένησε το αρχαιότερο δικαστήριο των Αθηνών, το ιερό των Σεμνών ή Ευμενίδων, μέρος της συνοικίας Κυδαθήναιον και τον αφιερωμένο στον Άγιο Διονύσιο Αρεοπαγίτη χριστιανικό ναό. Στο λόφο του Αγοραίου Κολωνού δεσπόζει ο κλασικός ναός αφιερωμένος στην Αθηνά Εργάνη και στον Ήφαιστο. Νοτιοδυτικά της Αγοράς αναπτυσσόταν οικιστική περιοχή η οποία αποτελούσε τμήμα των αρχαίων δήμων Κολλυτού και Μελίτης, ενώ νοτιοανατολικά του χώρου αναπτυσσόταν το Ελευσίνιο ιερό.

Η αθηναϊκή Αγορά καταστράφηκε και λεηλατήθηκε επανειλημμένα, από τους Πέρσες το 480 π.Χ., τους Ρωμαίους υπό τον Σύλλα το 86 π.Χ., τους Ερούλους το 267 μ.Χ. και τους Σλάβους το 580 μ.Χ. Το 10ο αι. μ.Χ., μετά από μια μακρά περίοδο εγκατάλειψης, στην περιοχή της Αγοράς αναπτύχθηκε μια βυζαντινή συνοικία και κτίσθηκε ο ναός των Αγίων Αποστόλων. Η περιοχή καταστράφηκε εκ νέου το 1204 από τους επιδρομείς του Λέοντος Σγουρού, δυνάστη του Ναυπλίου, και το 1826-27 κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης.

Στα τέλη του 19ου αι. η Αγορά ήταν θαμμένη κάτω από τη συνοικία Βρυσάκι της νεότερης Αθήνας, πρωτεύουσας του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, με τις πυκνοδομημένες γειτονιές της Βλασσαρούς και των Αγίων Αποστόλων.

Οι πρώτες ανασκαφές στο χώρο πραγματοποιήθηκαν το 19ο αι. από την Αρχαιολογική Εταιρεία και από Γερμανούς αρχαιολόγους, όμως τη συστηματική ανασκαφική έρευνα της Αγοράς διενεργεί από το 1931 μέχρι σήμερα, η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών. Από το 1957 ο αρχαιολογικός χώρος λειτουργεί υπό την εποπτεία της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

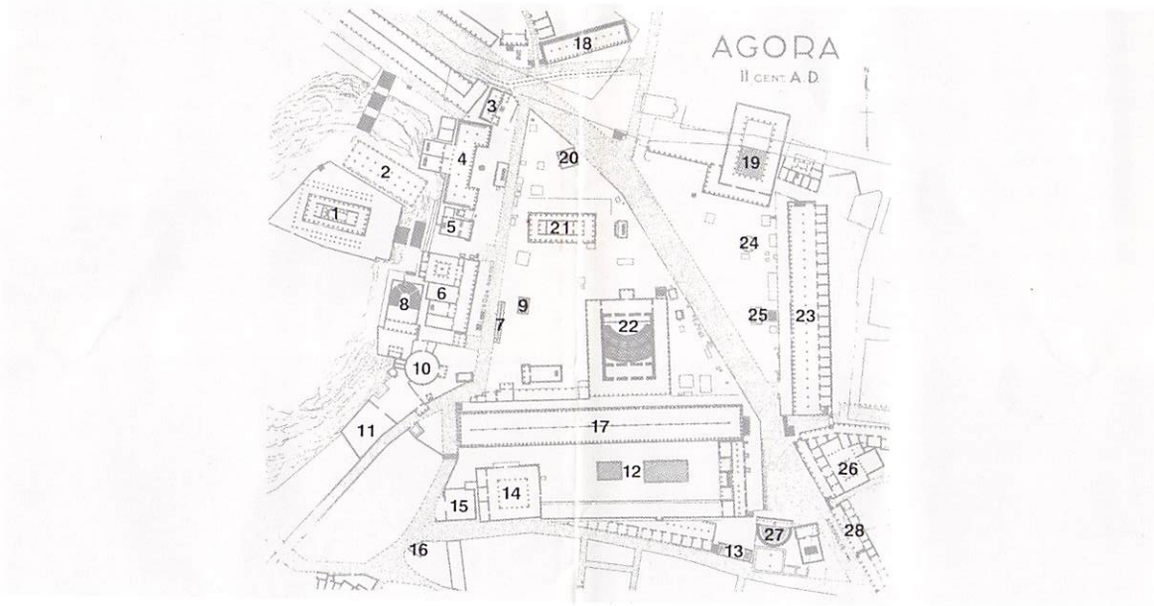

1. Ναός Ηφαίστου (5ος αι. π.Χ.) Temple of Hephaistos (5th c. BC)
2. Σκευοθήκη (3ος αι. π.Χ.) Arsenal (3rd c. BC)
3. Βασίλειος Στοά (460 π.Χ.) Stoa Basileios (460 BC)
4. Στοά Ελευθερίου Διός (5ος αι. π.Χ.) Stoa of Zeus Eleutherios (5th c. BC)
5. Ναός Πατρώου Απόλλωνος (340-320 π.Χ.) Temple of Apollo Patroos (340-320 BC)
6. Μητρώον (2ος αι. π.Χ.) Metroon (2nd c. BC)
7. Μνημείο Επωνύμων Ηρώων (4ος αι. π.Χ.) Monument of the Eponymous Heroes (4th c. BC)
8. Βουλευτήριον (5ος αι. π.Χ.) Bouleuterion (5th c. BC)
9. Βωμός Αγοραίου Διός (4ος αι. π.Χ.) Altar of Zeus Agoraios (4th c. BC)
10. Θόλος (460 π.Χ.) Tholos (460 BC)
11. Στρατηγείον (5ος αι. π.Χ.) Strategeion (5th c. BC)
12. Νότια Πλατεία (2ος αι. π.Χ.) South Square (2nd c. BC)
13. Νοτιοανατολική κρήνη (6ος αι. π.Χ.) South-east Fountain House (6th c. BC)
14. Ηλιαία (460 π.Χ.) Heliaia (460 BC)
15. Νοτιοδυτική κρήνη (4ος αι. π.Χ.) South-west Fountain House (4th c. BC)
16. Τριγωνικό Ιερό (5ος αι. π.Χ.) Triangular Shrine (5th c. BC)
17. Μέση Στοά (2ος αι. π.Χ.) Middle Stoa (2nd c. BC)
18. Ποικίλη Στοά (460 π.Χ.) Poikile Stoa (460 BC)
19. Βασιλική (2ος αι. μ.Χ.) Basilica (2nd c. AD)
20. Βωμός των Δώδεκα Θεών (522-521 π.Χ.) Altar of the Twelve Gods (522-521 BC)
21. Ναός Άρεως (440 π.Χ.) Temple of Ares (440 BC)
22. Ωδείον Αγρίππα (15 π.Χ.) Odeion of Agrippa (15 BC)
23. Στοά Αττάλου (159-138 π.Χ.) Stoa of Attalos (159-138 BC)
24. Μονόπτερος (150 μ.Χ.) Monopteros (150 AD)
25. Βήμα (2ος αι. π.Χ.) Tribunal (2nd c. BC)
26. Βιβλιοθήκη Πανταίνου (100 μ.Χ.) Library of Pantainos (100 AD)
27. Νυμφαίον (150 μ.Χ.) Nymphaion (150 AD)
28. Νοτιοανατολική Στοά (150 π.Χ.) South-east Stoa (150 BC)

ENGLISH

The Agora's main buildings include the Royal Stoa (Stoa Basileios), the Bouleuterion (Council House), the Tholos, the Metroon, the Altar of the Twelve Gods, the Monument of the Eponymous Heroes, the Stoa of Zeus Eleutherios, the Strategeion, the Painted Stoa (Stoa Poikile), the Stoa of Attalos, the Library of Pantainos, the Odeion of Agrippa, and others.

A number of important roads ended in the Agora, including Piraeus Street, which connected the city with Piraeus, Areopagus Street, and others.

To the South and West, the Agora was framed by the hills of the Areopagus and Kolonos Agoraios, respectively. The Areopagus accommodated Athens' oldest court, the sanctuary of the Semnai ("the vengeful ones") or the Eumenides ("the kindly ones"), a part of the Kydathenaion quarter, and the Christian church dedicated to Dionysius the Areopagite. The hill of Kolonos Agoraios is dominated by the classical temple dedicated to Hephaestus and Athena Ergane. Southwest of the Agora, developed a residential area that formed part of the ancient demes of Kollytos and Melite, while the sanctuary of Eleusis grew up southeast of the site.

The Athenian Agora was repeatedly destroyed and pillaged: by the Persians (480 BC), the Romans under Sulla (86 BC), the Herulians (267 AD), and the Slavs. (580 AD). In the 10th c. AD, following a long period of desertion, a Byzantine neighborhood grew up in the Agora area, and the Church of the Holy Apostles was built. The area was again destroyed in 1204 by invaders under Leon Sgouros, ruler of Nauplion, and in 1826-27 during the Greek War of Independence.

In the late 19th c., the Agora was buried under the "Vrysaki" quarter of modern Athens, the capital of the newly-formed Greek state, with its densely built-up "Vlasarou" and "Agion Apostolon" (Holy Apostles) neighborhoods.

The first excavations at the site were carried out in the 19th c. by the Archaeological Society and German archaeologists, but the organized excavation of the Agora has been conducted from 1931 to the present by the American School of Classical Studies. Since 1957, the archaeological site has operated under the supervision of the Greek Archaeological Service.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Το **Μουσείο** της αθηναϊκής Αγοράς στεγάζεται στο ανακατασκευασμένο κτήριο της Στοάς του Αττάλου, οικοδόμημα του 2ου αι. π.Χ., το οποίο αναστηλώθηκε κατά τα έτη 1952-56 από την Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών, προκειμένου να στεγαστούν τα ευρήματα των ανασκαφών του χώρου. Το κτήριο δεσπόζει στην ανατολική πλευρά της Αγοράς, είναι διώροφο με διπλή κιονοστοιχία στην πρόσοψη και 21 καταστήματα στην πίσω πλευρά, σε κάθε όροφο. Η Στοά κτίσθηκε από τον Άτταλο Β΄, βασιλιά της Περγάμου (159-138 π.Χ.), και λειτουργούσε ως χώρος συνάντησης, περιπάτου και ως εμπορικό κέντρο. Το Μουσείο ανακαινίσθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού, το 2003-04, στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού των μουσείων εν όψει των Ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας.

Η έκθεση στο ισόγειο αναπτύσσεται σε μία μεγάλη επιμήκη αίθουσα, η οποία προέκυψε από τη συνένωση 10 αρχαίων «καταστημάτων» της Στοάς, στην ανοικτή κάτω στοά και στο άνδηρο. Στην κύρια αίθουσα η έκθεση είναι διαρθρωμένη σε χρονολογικές και θεματικές ενότητες, έτσι ώστε να παρουσιάζεται στους επισκέπτες αφενός ο δημόσιος βίος του Αθηναίου πολίτη μέσα από τα

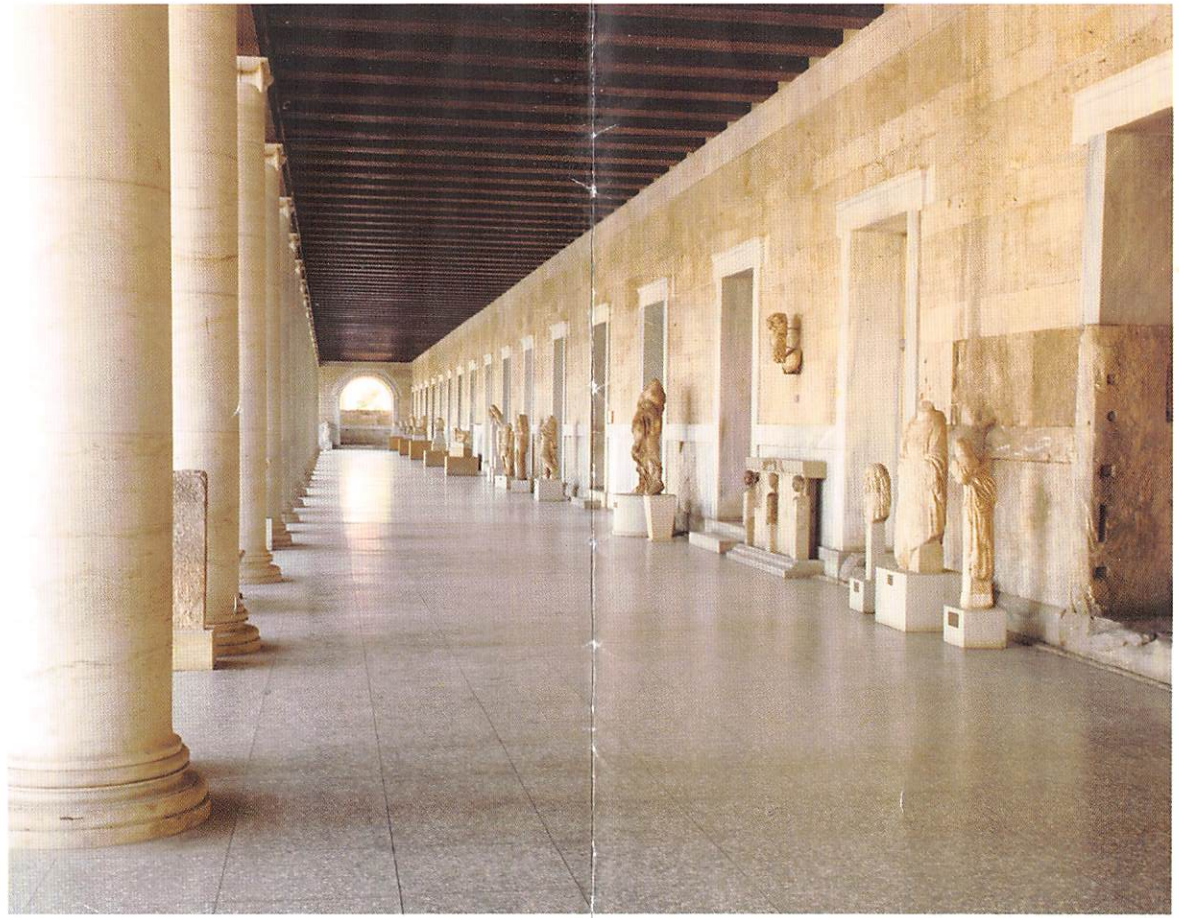

The **Museum** of the Athenian Agora is housed in the reconstructed Stoa of Attalos, a 2nd c. BC building that was restored (1952-56) by the American School of Classical Studies to house the finds from excavations at the site. The building commands the eastern side of the Agora; it is two-storied, with a double colonnade on its façade and 21 shops at its rear on each floor. The Stoa was built by Attalos II, King of Pergamon (159-138 BC), and functioned as a place for meetings and walks, and as a commercial center. The Museum was renovated by the Ministry of Culture in 2003-04 within the program of the modernization of museums for the Athens Olympic Games.

ENGLISH

The exhibition on the ground floor is deployed in a large oblong gallery that resulted from joining 10 of the Stoa's ancient "shops", in the lower open stoa, and on the terrace. The exhibition in the main gallery is arranged in chronological and thematic groups, on the one hand to present to visitors the public life of Athenian citizens through objects representing each of their political and administrative activities, and coming from the excavations of public buildings. On the other hand it presents the Athenian citizen's daily life through the finds discovered in houses of the ancient city within the archaeological site as well as in tombs, since in early times the area was used as a cemetery.

The oldest items on exhibit, including vases, figurines, and weapons, date back to the Neolithic period, the Early and Middle Bronze Age, and the Mycenaean and Geometric period. These come primarily from burials and wells.

The most important exhibits in the Museum are connected with the functions of Athenian democracy and date to the Classical and Late Classical period. They include: clay public measures, official bronze

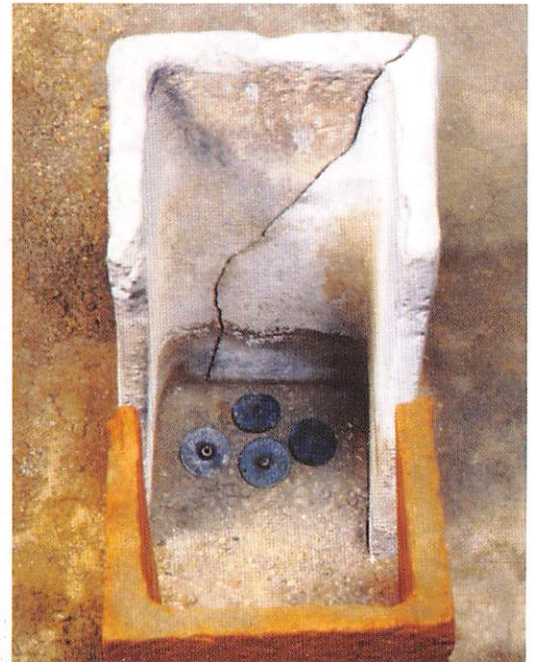

αντικείμενα των εκάστοτε πολιτικών και διοικητικών δραστηριοτήτων του, τα οποία προήλθαν από την ανασκαφή δημοσίων κτηρίων, και αφετέρου η καθημερινότητά του μέσα από τα ευρήματα που αποκαλύφθηκαν σε οικίες του αρχαίου άστεως εντός των ορίων του αρχαιολογικού χώρου αλλά και σε ταφές, καθώς η περιοχή κατά τους πρώιμους χρόνους εχρησιμοποιείτο ως νεκροταφείο.

Τα αρχαιότερα εκθέματα, αγγεία, ειδώλια, όπλα, ανάγονται στους νεολιθικούς χρόνους, την πρώιμη και τη μέση εποχή του Χαλκού, τη μυκηναϊκή και τη γεωμετρική εποχή και προέρχονται κυρίως από ταφές και πηγάδια.

Τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου, σχετίζονται με τις λειτουργίες του αθηναϊκού δημοκρατικού πολιτεύματος και χρονολογούνται στους κλασικούς και υστεροκλασικούς χρόνους. Ανάμεσά τους συγκαταλέγονται: πήλινα δημόσια μέτρα, χάλκινα επίσημα σταθμά, τμήμα μαρμάρινου κληρωτηρίου, δικαστικές ψήφοι, δικαστικά πινάκια, μία πήλινη κλεψύδρα-υδραυλικό ρολόι για τη μέτρηση του χρόνου αγόρευσης, όστρακα οστρακισμού με χαραγμένα τα ονόματα πολιτικών ανδρών της αρχαιότητας και σημαντικές επιγραφές,

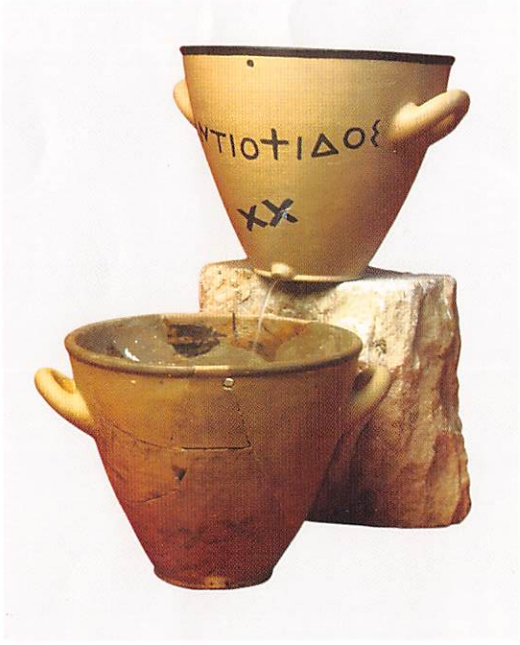

όπως η μαρμάρινη στήλη του 337/36 π.Χ. με παράσταση του Δήμου και της Δημοκρατίας και χαραγμένο ψήφισμα της Εκκλησίας του Δήμου κατά της τυραννίας. Την έκθεση συμπληρώνουν ερυθρόμορφα και μελανόμορφα αγγεία, έργα γνωστών αγγειογράφων, όπως ο κρατήρας του Εξηκία, σκεύη καθημερινής χρήσης, ειδώλια, λύχνοι, νομίσματα και έργα μικρογλυπτικής, όπως ένα ελεφαντοστέινο αγαλματίδιο, αντίγραφο του Λυκείου Απόλλωνα που αποδίδεται στον Πραξιτέλη. Στην ανοικτή κάτω στοά εκτίθενται αναθηματικά ανάγλυφα, επιγραφές και γλυπτά τα οποία προέρχονται κυρίως από το διάκοσμο των ναών και των δημοσίων κτηρίων της Αγοράς, όπως το λατρευτικό άγαλμα του Πατρώου Απόλλωνα, έργο του Ευφράνορα (4ος αι. π.Χ.), ένα κολοσσικό άγαλμα Αφροδίτης κλασικών χρόνων, ένας κορμός Θέμιδας (4ος αι. π.Χ.) εξαιρετικής ποιότητας, γλυπτά από το διάκοσμο του Ηφαιστείου και του ναού του Άρεως, η ιπτάμενη Νίκη από ακρωτήριο της Στοάς του Ελευθέριου Δία (5ος αι. π.Χ.) και τα ρωμαϊκά αγάλματα-προσωποποιήσεις της Ιλιάδας και της Οδύσσειας από τη Βιβλιοθήκη του Πανταίνου.

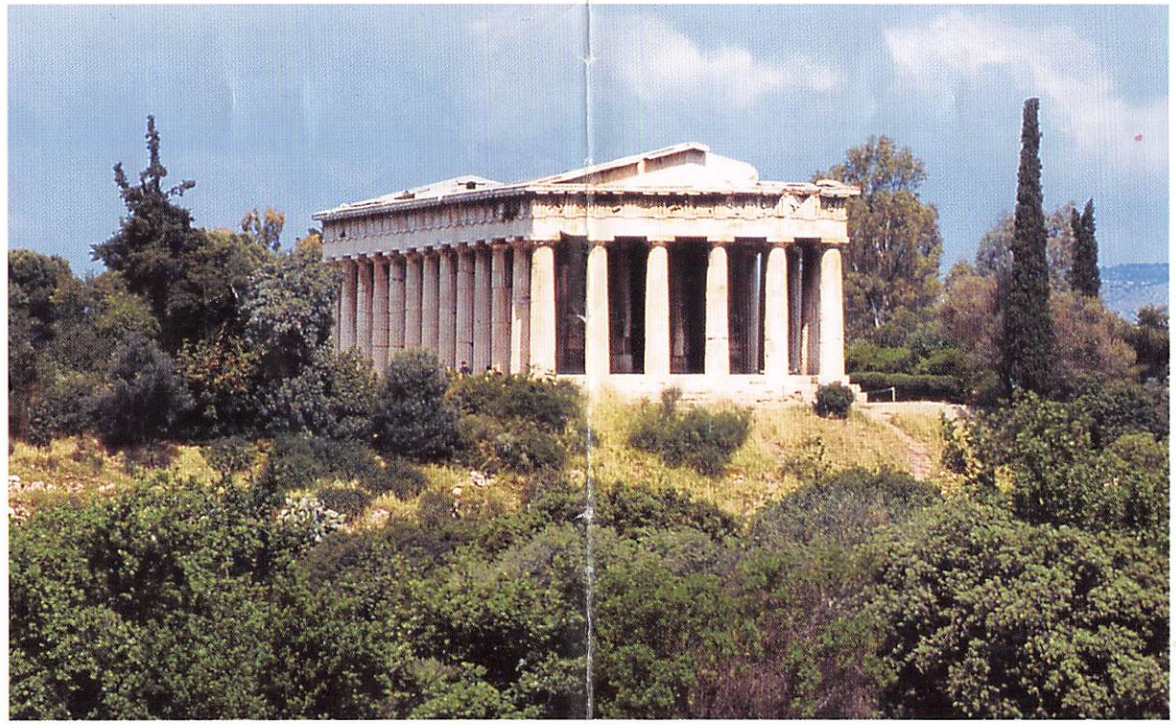

weights, part of a marble ballot-box, jurors' ballots, a clay klepsydra-water clock for timing speeches, ostracism *ostraka* incised with the names of ancient politicians, and important inscriptions like the marble stele (337/6 BC) depicting Demos and Democracy with inscribed decree of the Assembly of the Deme against tyranny. The exhibition is complemented by black- and red-figure vases, the works of well known vase painters like the krater by Exekias, vessels for everyday use, figurines, lamps, coins and miniature sculpture such as an ivory statuette which is a copy of the Apollo Lykeios attributed to Praxiteles. Votive reliefs, inscriptions and sculptures coming primarily from the decoration of temples and public buildings in the Agora are on display in the lower open stoa. These include the cult statue of Apollo Patroos, a work by Euphranor (4th c. BC), a colossal statue of Aphrodite dating to the Classical period, an exceptionally fine torso of Themis (4th c. BC), sculptures from the decoration of the Hephaesteion and the temple of Ares, the winged Nike (Victory) from the acroterion of the Stoa of Zeus Eleutherios (5th c. BC), and the Roman statues which are personifications of the Iliad and Odyssey from the Library of Pantainos.